

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ**

ВОЛИК Олена Юрїївна

УДК 37.018.46:37.015.31:373.3

**ПІСЛЯДИПЛОМНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ
ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
Волярська Олена Станіславівна,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
НАПН України,
головний науковий співробітник відділу
андрагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Марусинець Мар'яна Михайлівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри педагогіки і методики
початкового навчання;

кандидат педагогічних наук, доцент
Довга Тетяна Яківна,
Кіровоградський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
професор кафедри педагогіки дошкільної та
початкової освіти.

Захист відбудеться «18» квітня 2017 року об 11-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.451.01 в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, 5-й поверх, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті www.ipood.com.ua та у бібліотеці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9.

Автореферат розіслано 16 березня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Лавріненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Необхідність реалізації компетентнісного, особистісно орієнтованого навчання на основі принципу дитиноцентризму у початковій освіті спонукає педагогів до пошуку шляхів підвищення ефективності освітнього процесу з метою формування всебічного інтелектуального, творчого, естетичного розвитку молодших школярів. Початкова школа потребує вчителів, які мають високий рівень професійної компетентності, володіють новітніми методиками навчання й виховання, готові до постійного удосконалення педагогічної майстерності. Проте сучасний стан підготовки вчителів в Україні не відповідає новим суспільним вимогам. У зв'язку з цим післядипломна освіта має сприяти підвищенню рівня професіоналізму вчителя, здатного забезпечувати розвиток творчого потенціалу молодших школярів.

Післядипломна педагогічна освіта є невід'ємною складовою вітчизняної системи освіти, яка забезпечує неперервне професійне зростання педагогічних кадрів відповідно до вимог освітньої політики України. Щороку понад 123 тис. педагогів і управлінців закладів освіти різних рівнів здійснюють підвищення кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти.

На важливості внесення змін до змісту підготовки вчителів, створення умов для професійного розвитку педагогів відповідно до їх особистісних інтересів, потреб та здібностей наголошується у Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), а також у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр. (2013 р.), Концепції розвитку післядипломної освіти (2002 р.), Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.). Пріоритети початкової освіти окреслено у Державному стандарті початкової загальної освіти (2011 р.).

Фундаментальні проблеми теорії педагогічної освіти висвітлено у працях філософів і педагогів: А. Алексюка, В. Андрущенко, С. Гончаренка, М. Євтуха, І. Зязюна, В. Кременя, В. Лугового, Н. Ничкало, О. Савченко та ін. Теоретичні та методичні аспекти професійної підготовки педагогів визначено у працях Н. Бібик, О. Дубасенюк, Н. Клокар, О. Пехоти та ін.

Методологічним засадам поліпшення якості підготовки педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти присвячені роботи С. Крисюка, А. Кузьмінського, Л. Пуховської, В. Олійника, Н. Протасової, Т. Сорочан, Т. Сущенко та ін.

Питанням професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи присвячені дослідження Л. Коваль, О. Комар, О. Кучерявого, М. Марусинець, Н. Павленко та ін. Важливість післядипломної освіти для професійного удосконалення вчителів початкової школи доведено у науковому доробку О. Варецької, Н. Гордуз, Л. Сущенко, І. Титаренко. Різні аспекти професійної діяльності вчителя початкової школи висвітлено у працях вітчизняних науковців (Л. Онищук, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін.).

Психолого-педагогічні аспекти розвитку творчих здібностей учнів розглянуто у дослідженнях Д. Гілфорда (J. Guilford), В. Роменця,

С. Рубінштейна, В. Сухомлинського, В. Тименка, Е. Торенса (E. Torrance).

Водночас нами не виявлено праць, в яких було цілісно проаналізовано проблему післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. У наукових дослідженнях ще недостатньо розкрито аспект діяльності вчителя початкової школи з розвитку творчого потенціалу учнів. Найявна практика підвищення кваліфікації вчителів, її зміст, форми і методи спрямовано переважно на оновлення предметних знань, що не сприяє розв'язанню проблеми готовності учителя-практика до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Аналіз педагогічних і навчально-методичних джерел з теми дослідження та стану освітньої практики дозволяє визначити суперечності щодо необхідність удосконалення післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, зокрема, між:

- задекларованою державою необхідністю розвитку професійної компетентності педагогів і дискретністю науково обґрунтованого супроводу професійного становлення вчителів початкової школи;
- зростаючими потребами вчителів початкової школи до результатів післядипломної підготовки і недостатнім рівнем її організаційно-методичного забезпечення у системі післядипломної педагогічної освіти;
- необхідністю розвитку творчого потенціалу молодших школярів і неготовністю вчителів до творчої діяльності з учнями.

Відтак, невизначеність шляхів подолання окреслених суперечностей і соціальна значущість підготовки вчителів у післядипломній педагогічній освіті зумовили вибір теми дисертації: **«Післядипломна підготовка вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану комплексної теми науково-дослідної роботи відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України «Теорія і практика особистісного і професійного розвитку дорослого населення» (РК № 0114U003163).

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (протокол № 6 від 26.05.2016 р.) та узгоджено у Раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології в Україні (протокол № 8 від 14.06.2016 р.).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні педагогічних умов ефективної післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Для досягнення мети дослідження було визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів у теорії та практиці післядипломної освіти.
2. Обґрунтувати зміст післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.
3. Виявити педагогічні умови післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

4. Розробити та експериментально перевірити ефективність моделі післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

5. Підготувати навчально-методичні рекомендації з удосконалення післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Об'єкт дослідження: післядипломна підготовка вчителів початкової школи.

Предмет дослідження: педагогічні умови післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Концептуальна ідея дослідження ґрунтується на філософських, психолого-педагогічних положеннях, що уможливають визначення післядипломної підготовки вчителів початкової школи як інтеграції формальної, неформальної освіти та самоосвіти педагогів. Переосмислення підходів до модернізації післядипломної підготовки, поява нових й удосконалення наявних форм і методів навчання дорослих зумовлюють обґрунтування педагогічних умов, що забезпечують післядипломну підготовку вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. За цих умов пріоритетним є не процес, а результат підготовки педагогів, виражений у сформованості готовності вчителя до розвитку особистості кожного учня.

Гіпотеза дослідження. Післядипломна підготовка вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів набуває ефективності за таких педагогічних умов: 1) забезпечення мотивації вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; 2) цілеспрямоване наповнення змісту післядипломної підготовки вчителів початкової школи у курсовий період творчим компонентом з метою розширення професійної компетентності вчителів про розвиток творчого потенціалу молодших школярів; 3) організація в міжкурсний період навчально-методичного супроводу підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Методологічну основу дослідження становлять філософські аспекти теорії наукового пізнання; концептуальні положення професійної підготовки фахівців у системі післядипломної освіти, неперервної педагогічної освіти; педагогічні теорії розвитку й саморозвитку професійно важливих якостей особистості, єдності теоретичної та практичної діяльності; методологічні принципи науковості, системності, цілісності, практичної спрямованості, раціонального поєднання колективних та індивідуальних форм і методів освітнього процесу; ідеї психології праці та професійної педагогіки.

Теоретичну основу дослідження становлять: положення щодо проблем філософії освіти (В. Андрущенко, І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень та ін.); особистісно-професійного розвитку (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Е. Зеєр, В. Рибалка та ін.); неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, Л. Лук'янова, Н. Ничкало та ін.); реформування та модернізації післядипломної освіти в Україні (А. Кузьмінський, В. Олійник, Н. Протасова, В. Семиченко, Т. Сущенко та ін.); теорії і методики професійної підготовки вчителів

(О. Дубасенюк, С. Сисоєва, В. Сластьонін, Л. Хомич та ін.); професійної компетентності вчителів початкової школи (Н. Бібік, О. Савченко та ін.).

Методи дослідження. Для розв'язання визначених завдань, досягнення мети, перевірки сформульованої у роботі гіпотези було використано *теоретичні методи*: аналізу наукових джерел з метою конкретизації і деталізації понятійного апарату дослідження; вивчення законодавчої та навчально-методичної документації щодо організації навчального процесу у післядипломній педагогічній освіті; систематизація теоретичних здобутків з підготовки вчителів початкової школи у післядипломній педагогічній освіті з метою теоретичного обґрунтування педагогічних умов і моделі; *емпіричні*: анкетування, бесіди – з метою визначення вмотивованості вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; спостереження, тестування; педагогічний експеримент; *методи математичної статистики* – для обробки результатів дослідження, статистичні критерії для перевірки достовірності отриманих результатів дослідження.

Організація дослідження. Науковий пошук здійснювався впродовж 2010 – 2016 рр. і охоплював три етапи.

На першому етапі (2010 – 2011 рр.) на основі аналізу наукових і документальних джерел систематизовано вітчизняні й зарубіжні наукові ідеї, підходи до підготовки вчителя в умовах післядипломної освіти; виявлено суперечності між вимогами, що мають місце у педагогічній теорії, та зрослими потребами освітньої практики до формування професіоналізму вчителів початкової школи. На цьому етапі визначено сутність основних понять дослідження на основі філософських, психолого-педагогічних джерел; здійснено загальний аналіз стану розвитку неперервної та післядипломної педагогічної освіти, виявлено нормативні документи, законодавчу базу дослідження.

На другому етапі (2012 – 2013 рр.) обґрунтовано методологічні підходи до післядипломної підготовки вчителів початкової школи; визначено педагогічні умови ефективної післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; зrealізовано констатувальний етап експерименту, розроблено модель і науково-методичний супровід післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

На третьому етапі (2014 – 2016 рр.) перевірено педагогічні умови підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; упроваджено модель післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів і здійснено її дослідно-експериментальну перевірку; узагальнено результати дослідження, сформульовано висновки. Здійснювалося впровадження результатів дослідження в педагогічну практику.

Експериментальна база. Дослідження виконувалося у Комунальному закладі «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, Комунальному закладі «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, Закарпатському інституті післядипломної педагогічної освіти, Українській

асоціації «Розвивальне навчання», територіальному відділі освіти Олександрівського району м. Запоріжжя. На різних етапах дослідження в експерименті брали участь 442 вчителів початкової школи.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- *уперше* теоретично обґрунтовано педагогічні умови післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів (забезпечення мотивації вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; цілеспрямоване наповнення змісту післядипломної підготовки вчителів початкової школи у курсовий період творчим компонентом з метою розширення професійної компетентності вчителів про розвиток творчого потенціалу молодших школярів; організація в міжкурсний період навчально-методичного супроводу підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів); розроблено модель післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, яка орієнтована на досягнення вчителями достатнього і високого рівня готовності до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; доведено необхідність інтеграції в післядипломній підготовці педагогів формальної, неформальної освіти і самоосвіти з метою удосконалення їхньої готовності до розвитку творчого потенціалу молодших школярів;

- *уточнено* науково-термінологічний апарат проблеми дослідження: «післядипломна підготовка», «творчий потенціал», «готовність вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів»;

- *подальшого* розвитку набули положення щодо оновлення змісту, форм і методів післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів в умовах формальної і неформальної освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці і впровадженні навчально-методичних рекомендацій з удосконалення післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; методичних рекомендацій на тему «Формування готовності вчителя початкової школи в умовах неформальної освіти до розвитку творчого потенціалу молодших школярів», що містять конспекти уроків, тренінг для педагогів, семінар-практикум, поради для вчителів з організації розвитку творчого потенціалу молодших школярів на заняттях.

Основні результати дослідження, його положення і висновки можуть бути використані у процесі викладання навчальних курсів і спецкурсів у системі підвищення кваліфікації вчителів початкової школи, при розробленні навчальних планів і програм, укладанні навчальних посібників і дидактичних матеріалів у галузі теорії та методики професійної освіти.

Результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (довідка № 402 від 19.09.2016 р.), Комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради (довідка № 01-572 від 19.09.2016 р.), Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти

(довідка № 435 від 13.10.2016 р.), Української асоціації «Розвивальне навчання» (довідка № 1 від 28.07.2016 р.), Запорізької загальноосвітньої школи I – III ступенів № 15 Запорізької міської ради (довідка № 4 від 15.08.2016 р.), середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 48 м. Львова (довідка № 12 від 17.10.2016 р.), територіального відділу освіти Олександрівського району (довідка № 07.01-19/1160 від 12.10.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. В опублікованій у співавторстві праці [8] особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення професійної підготовки вчителів в умовах неперервної освіти.

Вірогідність одержаних результатів дослідження забезпечується застосуванням методів, адекватних меті й завданням дисертації, а саме: поєднанням якісного і кількісного аналізу матеріалу, одержаного у процесі емпіричного дослідження; використанням комплексу методик, що мають практичну спрямованість; репрезентативністю вибірки, емпіричними даними, здобутими під час тривалої дослідницької роботи; статистичною достовірністю одержаних показників.

На захист винесено:

1) науково обґрунтовані педагогічні умови післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів: забезпечення мотивації вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; цілеспрямоване наповнення змісту післядипломної підготовки вчителів початкової школи у курсовий період творчим компонентом з метою розширення професійної компетентності вчителів про розвиток творчого потенціалу молодших школярів; організація в міжкурсний період навчально-методичного супроводу підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів;

2) модель післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, яка інтегрує цільовий, методологічний, змістово-процесуальний та результативно-оцінний блоки і відображає підготовку вчителів до розвитку творчого потенціалу учнів як цілісну структуру, яка складається з окремих елементів та враховує зв'язки формальної, неформальної освіти і самоосвіти педагогів.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні і практичні результати дослідження оприлюднено в доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях, наукових семінарах, освітніх форумах: «Професійна культура фахівця: сутність, реалії, перспективи» (Суми, 2012), «Педагогіка та психологія: сучасні проблеми та перспективи розвитку» (Київ, 2012), «Педагогіка та психологія: минуле, сучасне, майбутнє» (Одеса, 2012), «Особистість в єдиному освітньому просторі» (Запоріжжя, 2013), «Педагогіка та психологія: проблеми науки та практики» (Львів, 2013), «Veda a vznik – 2014» (Прага, 2014), «Интеграция науки в современном мире» (Москва, 2016); на регіональних методичних семінарах та круглих столах з проблем післядипломної підготовки вчителів початкової школи (Запоріжжя, 2014–2015).

Публікації. Основний зміст дисертаційної роботи відображено у 13 публікаціях, з-поміж яких: 1 методичні рекомендації; 3 статті у наукових

фахових виданнях України; 2 статті у зарубіжному періодичному науковому виданні та виданні України, що включено до міжнародних наукометричних баз; 7 статей та тез у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій і семінарів.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (260 найменувань, з них 15 – іноземними мовами), 9 додатків. Загальний обсяг дисертації – 287 сторінок, обсяг основного тексту складає 175 сторінок. Дисертація містить 12 таблиць, 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, концептуальну ідею, гіпотезу, завдання; розкрито методологічну і теоретичну основи, наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, їх вірогідність; охарактеризовано етапи дослідницького пошуку; наведено відомості щодо апробації і впровадження результатів; сформульовано винесені на захист положення; подано інформацію про публікації з проблеми дослідження, про структуру й обсяг дисертації.

У *першому розділі* «**Післядипломна підготовка вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів як педагогічна проблема**» на підставі проаналізованих джерел визначено та уточнено сутність взаємопов'язаних ключових дефініцій; здійснено обґрунтування методологічних підходів до проблеми післядипломної підготовки вчителів початкової школи; визначено стан розвитку творчого потенціалу молодших школярів у початковій школі.

Аналіз ключових понять дослідження («підготовка», «професійна підготовка», «післядипломна підготовка»; «неперервна освіта», «післядипломна освіта»; «молодші школярі», «творчий потенціал молодших школярів») зумовив необхідність теоретичного обґрунтування проблеми післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

З'ясовано, що поняття «післядипломна підготовка вчителів» у вітчизняній педагогічній науці розглянуто крізь призму проблем післядипломної педагогічної освіти. Посилення уваги до перспективного напрямку досліджень професійного розвитку вчителів початкової школи у контексті неперервної освіти дорослих сприяє розумінню післядипломної підготовки вчителів початкової школи до розвитку творчого потенціалу молодших школярів як спеціально організованого пролонгованого процесу професійного розвитку педагогів, що забезпечує удосконалення професійних знань, умінь, навичок, практичного досвіду та особистісних якостей. Результатом такої підготовки є сформована готовність учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Обґрунтовано провідні принципи післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів: наукові (системності, узгодженості, цілісності); загальнопедагогічні (науковості, наступності, зв'язку

теорії з практикою) та андрагогічні (контекстності навчання, актуалізації результатів навчання, індивідуальної і практико орієнтованої спрямованості навчання, опертя на минулий життєвий і професійний досвід дорослого, самоосвіти). Аналіз основних положень методологічних підходів до післядипломної підготовки вчителів початкової школи засвідчує, що андрагогічний, акмеологічний, аксіологічний, діяльнісний, інтегративний, компетентнісний та особистісно орієнтований підходи зумовлюють післядипломну підготовку вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Встановлено, що розвиток творчого потенціалу молодших школярів – це багатоаспектний, складний процес, який спрямований на розкриття творчих здібностей дітей. Він передбачає забезпечення оптимальних умов для прояву молодшими школярами власних індивідуально-типологічних особливостей у навчально-пізнавальній діяльності, формування у них потреб в самореалізації.

Аналіз Державного стандарту початкової загальної освіти щодо змісту навчальних курсів «Я у світі», «Трудове навчання», «Мистецтво», «Природознавство» дозволив з'ясувати, що із загального навчального навантаження 41,56 % навчальних годин можна використовувати для розвитку творчого потенціалу молодших школярів. До основних чинників, що зумовлюють такий розвиток, віднесено: зміст навчання у початковій школі, навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, педагогічну майстерність вчителя початкової школи, соціальні характеристики учнівського колективу, особистісні якості дітей молодшого шкільного віку.

Вивчення стану розвитку творчого потенціалу молодших школярів довело необхідність використання на заняттях у початковій школі репродуктивних, реконструктивних, евристичних і творчих завдань, застосування вчителем методів і прийомів стимулювання пізнавальної активності і творчої діяльності учнів.

Дослідження проблеми післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів актуалізувало потребу у пошуку педагогічних умов та оптимальних шляхів, що забезпечать її ефективність.

У другому розділі «**Організаційно-педагогічні засади післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів**» проаналізовано зміст післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; обґрунтовано педагогічні умови, що безпосередньо впливають на ефективність післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; визначено структуру готовності та розроблено модель післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, де логічно структуровані її складові з урахуванням специфіки навчально-виховної діяльності у початковій школі.

Аналіз змісту навчальних, навчально-тематичних планів і програм курсів підвищення кваліфікації вчителів, проблематики обласних семінарів і творчих груп учителів початкової школи в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти і планів засідань районних і шкільних методичних

об'єднань вчителів початкової школи засвідчив відсутність належного рівня підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Проте у процес вивчення навчальних дисциплін «Інноваційна педагогіка» та «Сучасна методика викладання навчальних предметів у початковій школі» можливе впровадження занять з ознайомлення педагогів з технологіями, формами, методами, прийомами розвитку творчого потенціалу молодших школярів у навчально-виховному процесі. Інформаційний матеріал, інноваційні форми з розвитку творчих здібностей молодших школярів запропоновано у змісті спецкурсів, які входять до навчально-тематичних планів курсів підвищення кваліфікації вчителів початкової школи.

З'ясовано, що ефективність післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів залежить від упровадження інноваційних технологій, форм і методів навчання дорослих та вдалого поєднання традиційних і сучасних засобів навчання.

Обґрунтовані педагогічні умови сприяють досягненню ефективного комплексного впливу післядипломної підготовки на сформованість у вчителів компонентів готовності до розвитку творчого потенціалу молодших школярів: мотиваційного, процесуального і результативного.

Поданий у дослідженні інструментарій оцінювання готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів щодо кожного з компонентів дав можливість проаналізувати змістове наповнення та взаємозв'язок між критеріями (мотиваційно-ціннісним, діяльнісно-творчим, професійно-оцінним), відповідними показниками (сформованість у вчителя внутрішніх мотивів до підвищення кваліфікації і ціннісних орієнтацій; ступінь креативного вирішення навчально-виховних завдань і творчий підхід до педагогічної діяльності з молодшими школярами; професійна готовність до педагогічної діяльності і професійного саморозвитку) і рівнями (високий, достатній, низький) готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, упорядкувати ці характеристики оцінного апарату та використати їх у моделі післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

З метою удосконалення післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів розроблено модель, яка є цілісним комплексом і складається із цільового, методологічного, змістово-процесуального та результативно-оцінного блоків.

Модель відображає функціональну взаємодію мети, завдань, принципів, методологічних підходів, змісту, форм і методів, педагогічних умов і періодів післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, а також компонентів, критеріїв, показників, рівнів готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів як результатів вищезазначеної післядипломної підготовки (рис. 1).

Таким чином, обґрунтування організаційно-педагогічних засад післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів зумовило необхідність поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти вчителів початкової школи.

Рис. 1. Модель післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів

У третьому розділі **«Організація і проведення дослідно-експериментальної роботи»** проаналізовано методику експериментальної перевірки ефективності моделі післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; представлено результати констатувального і формувально-узагальнювального етапів педагогічного експерименту; розроблено навчально-методичні рекомендації з удосконалення післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Дослідно-експериментальна робота з перевірки моделі і педагогічних умов післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів складалася з підготовчого, констатувального, формувального-узагальнювального етапів педагогічного експерименту.

На підготовчому етапі було проаналізовано положення методологічних підходів до проблеми післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, вивчено умови, зміст і ставлення вчителів початкової школи до післядипломної підготовки; визначено бази експериментального дослідження і методики діагностування.

Оцінювання рівнів готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів за мотиваційно-ціннісним критерієм відбувалося за адаптованою методикою визначення спрямованості мотивації особистості на та визначення типу цієї мотивації (Л. Васильченко) та методикою вивчення ціннісних орієнтацій (модифікація методики М. Рокича); за діяльнісно-творчим критерієм – на основі тесту «Самооцінка творчого потенціалу особистості» (М. Фетіскін) та методики для оцінки творчого потенціалу особистості «Ваш креативний потенціал» (О. Лук); за професійно-оцінним критерієм – на основі результатів анкети «Готовність до професійного саморозвитку» (Н. Лосєва) і методики діагностики професійної підготовленості вчителя до педагогічної діяльності (В. Уруський).

Метою констатувального етапу було з'ясування реального стану готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. За результатами діагностування 442 вчителів початкової школи з'ясовано, що високий рівень зазначеної готовності за всіма критеріями мають 17,87 % респондентів, достатній рівень встановлено у 47,36 % вчителів, низький рівень визначено у 34,77 %. Отже, педагогічна діагностика стану сформованості готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, здійснена у процесі констатувального етапу експерименту, засвідчила необхідність розроблення заходів з формування відповідної якості на основі застосування інтерактивних технологій, форм і методів навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти.

Формувально-узагальнювальний етап педагогічного експерименту проведено на базі Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, Комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, Української асоціації «Розвивальне навчання». Загалом до експериментальної роботи на цьому етапі було залучено

411 вчителів початкової школи. Експериментальну групу (ЕГ) склали 204 вчителів, до контрольної групи (КГ) було залучено 207 вчителів початкової школи.

Мета формуально-узагальнювального етапу полягала в упровадженні та експериментальній перевірці доцільності застосування обґрунтованих педагогічних умов та ефективності моделі післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

У процес післядипломної підготовки респондентів ЕГ було впроваджено: 1) на рівні формальної освіти – лекційні і практичні заняття на курсах підвищення кваліфікації вчителів початкових класів за темами «Мета використання розвивального навчання у початковій школі», «Технологія розвивального навчання у початковій школі», «Основні питання методики викладання рідної мови», «Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів»; майстер-клас «Традиційні і розвивальні технології навчання учнів початкової школи» (в межах спецкурсу); семінар-практикум «Напрями і форми збагачення педагогічного досвіду вчителів початкової школи в умовах неформальної освіти»; обласні семінари і заняття творчих груп з окремих аспектів формування готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; 2) на рівні неформальної освіти – тренінг «Готовність вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів»; постійно діючі консультації, тематичні вебінари на тему «Розвиток творчого потенціалу в системі розвивального навчання», «Розвивальне навчання на уроках математики»; 3) у форматі організації самоосвіти респондентів ЕГ дисертантом було проведено вебінари з проблем розвитку творчого потенціалу молодших школярів «Введення у шкільне життя», «Навчання без оцінки», «Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра» з мотивування вчителів щодо опрацювання спеціалізованої психолого-педагогічної літератури.

Учителі, що визначили склад КГ, післядипломну підготовку попередньо проходили лише на планових курсах підвищення кваліфікації.

На формуально-узагальнювальному етапі педагогічного експерименту на основі використання методів статистичної обробки даних з'ясовано рівні готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів і здійснено порівняльний аналіз результатів діагностування респондентів.

Динаміку середніх показників рівнів готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів у ЕГ і КГ на початку і наприкінці формуально-узагальнювального етапу експерименту відображено на рис. 2.

За результатами діагностування наприкінці формуально-узагальнювального етапу експерименту в респондентів ЕГ встановлено зростання середніх показників високого (з 23,72 % до 40,36 %) і достатнього (з 30,23 % до 34,32 %) рівнів і зниження середніх показників низького рівня (з 46,05 % до 25,33 %) готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Результати дослідження свідчать, що під час формувальних заходів рівні готовності вчителів ЕГ зазнали істотних змін на відміну від респондентів КГ, де вони виявилися незначними.

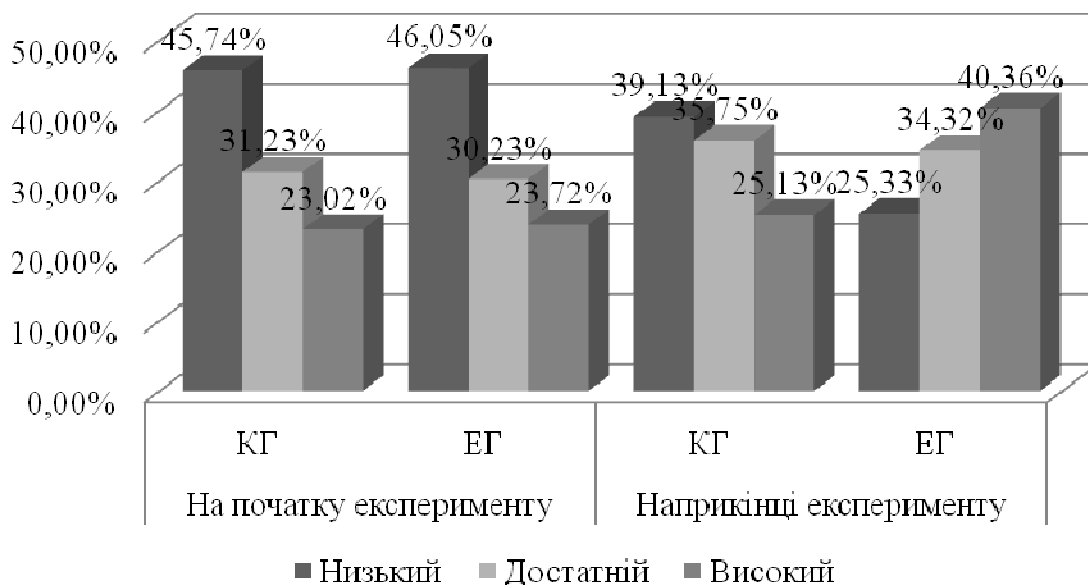

Рис. 2. Динаміка рівнів готовності вчителів ЕГ і КГ до розвитку творчого потенціалу молодших школярів на початку і наприкінці формуально-узагальнювального етапу експерименту

З метою перевірки емпіричного розподілу рівнів сформованості готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів застосовано статистичний критерій однорідності χ^2 Пірсона. Виявлено, що різниця в рівнях сформованості готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів ЕГ і КГ є статистично значною, тобто вірогідною.

Таким чином, за статистичним критерієм χ^2 підтверджено доцільність обґрунтованих педагогічних умов та розробленої моделі післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

За результатами дослідження розроблено навчально-методичні рекомендації щодо післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів на різних рівнях: загальнодержавному, на рівні закладів післядипломної педагогічної освіти та закладів і установ неформальної освіти.

ВИСНОВКИ

Проведене теоретичне і експериментальне дослідження з проблеми післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засвідчило досягнення поставленої мети, вирішення завдань дослідження і дало можливість сформулювати висновки.

1. На основі теоретичного аналізу проблеми дослідження у вітчизняних і зарубіжних джерелах, практичної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти доведено, що післядипломну підготовку вчителів дедалі більше репрезентують як процес, що впливає на професійний і особистісний розвиток педагогів.

Післядипломну підготовку вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів визначено як складову неперервної освіти, що має ознаки

формальної, неформальної та інформальної освіти і забезпечує комплексний розвиток професійної компетентності, особистісних і професійних якостей педагогів у курсовий і міжкурсний періоди післядипломної педагогічної освіти.

З'ясовано, що вирішення проблеми післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів має відбуватися на основі комплексного застосування положень андрагогічного, акмеологічного, аксіологічного, діяльнісного, інтегративного, компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів у післядипломну педагогічну освіту.

2. Здійснений аналіз змісту післядипломної підготовки вчителів початкової школи в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти свідчить, що ці заклади практично не забезпечують підготовку вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Вивчення проблематики і змісту постійно діючих методичних семінарів і засідань творчих груп під керівництвом викладачів і методистів обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти дало підстави стверджувати, що запропонована вчителям тематика висвітлює лише окремі аспекти формування і розвитку творчих здібностей учнів. Відповідно відсутні заходи, які б передбачали поетапність, комплексність, пролонгованість підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів у післядипломній педагогічній освіті.

Післядипломна підготовка вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів може бути реалізована як у формальній, так і в неформальній освіті і самоосвітній діяльності педагогів. У курсовий період післядипломної педагогічної освіти вона здійснюється на планових курсах підвищення кваліфікації вчителів початкових класів за ліцензованими програмами навчання. У міжкурсний період – реалізовується на обласних семінарах за актуальною для кожного регіону проблематикою, на заняттях творчих груп учителів (тематика творчих груп відповідає особистісно-професійній спрямованості і колу професійних інтересів учителів), у ході проведення засідань районних або місцевих методичних об'єднань учителів початкових класів.

З'ясовано, що результатом такої підготовки є сформована у вчителів готовність до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, специфікою якої є вмотивованість вчителя до оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками з розвитку творчого потенціалу дітей, наявність необхідних творчих здібностей та високого рівня сформованості складових професійної компетентності.

3. Здійснене опрацювання наукових джерел дозволило обґрунтувати педагогічні умови післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. З-поміж них визначено такі: 1) забезпечення мотивації вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; 2) цілеспрямоване наповнення змісту післядипломної підготовки вчителів початкової школи у курсовий період творчим компонентом з метою розширення професійної компетентності вчителів про розвиток творчого потенціалу молодших школярів; 3) організація в міжкурсний період

навчально-методичного супроводу підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Ці умови знаходяться у тісному взаємозв'язку і сприяють досягненню ефективного комплексного впливу на сформованість компонентів готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів: мотиваційного, процесуального і результативного.

Виявлено, що удосконалення навчально-методичного забезпечення курсів підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, оновлення тематики змісту навчальних дисциплін, впровадження інтерактивних форм і методів навчання педагогів у курсовий період сприяє підвищенню рівнів готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Доведено, що метою науково-методичного супроводу є активізації професійної діяльності і спрямування самоосвіти вчителів на розвиток творчого потенціалу молодших школярів.

4. Обґрунтовано авторську модель післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, що має такі структурні блоки: цільовий (відображає мету і завдання післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів); методологічний (визначає науково обґрунтовану теоретико-методологічну, концептуальну основу післядипломної підготовки вчителів початкової школи на підставі принципів і методологічних підходів); змістово-процесуальний (характеризує оптимальну інтеграцію у виборі змісту, форм, методів підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів у курсовий і міжкурсний періоди); результативно-оцінний блок (розкриває компоненти, критерії, рівні готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів та результат післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів).

Модель охоплює предметно-процесуальний аспект післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, дає можливість поєднувати етапи професійного розвитку педагога. З огляду на це, післядипломна підготовка вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів має підпорядковуватися певному алгоритму, представленому у вигляді блоків моделі.

Експериментальна перевірка авторської моделі відбувалася на рівні закладів післядипломної педагогічної освіти, районних методичних центрів, районних і шкільних методичних об'єднань учителів початкових класів, а також у закладах і установах неформальної освіти. Оцінювання ефективності моделі було здійснено на основі статистичної перевірки достовірності середніх показників рівнів готовності вчителів ЕГ і КГ до розвитку творчого потенціалу молодших школярів за мотиваційно-ціннісним, діяльнісно-творчим і професійно-оцінним критеріями.

Встановлено, що в ЕГ наприкінці формуально-узагальнювального етапу педагогічного експерименту середній показник низького рівня готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу знизився на 20,72 %, середній показник достатнього рівня підвищився на 4,09 %, а середній показник високого рівня – на 16,64 %. У КГ відповідно такі результати: середній

показник низького рівня знизився на 6,61 %, середній показник достатнього рівня підвищився на 4,52 %, середній показник високого рівня готовності – підвищився лише на 2,11 %. Доведено, що у процесі реалізації моделі післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів у ЕГ відбулися позитивні зміни. Водночас відповідні показники в КГ вчителів не зазнали істотних змін.

Застосування математичних методів опрацювання експериментальних даних (використання статистичного критерію однорідності χ^2 Пірсона) дало змогу підтвердити ефективність упровадження моделі післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів і доцільність застосування визначених педагогічних умов.

5. На основі аналізу нормативно-правових документів, наукових джерел, а також здійсненого експериментального дослідження розроблено навчально-методичні рекомендації, що характеризують основні напрями удосконалення післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів на загальнодержавному рівні, на рівні закладів післядипломної педагогічної освіти та закладів і установ неформальної освіти.

Рекомендуємо на загальнодержавному рівні до пріоритетних напрямів удосконалення післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів віднести розроблення стратегії неперервної післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, яка вимагатиме концептуальних змін у системі перепідготовки і підвищення кваліфікації вчителів початкової школи; широке поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти; активне запровадження очно-дистанційних форм навчання, що сприятиме оновленню змісту підготовки як у курсовий так і міжкурсний період.

На рівні закладів післядипломної педагогічної освіти рекомендовано збагатити зміст лекційних і практичних занять шляхом доповнення їх творчою компонентою; впроваджувати в освітній процес курсів підвищення кваліфікації вчителів початкових класів спецкурси і майстер-класи з медіаосвіти, технологій розвивального навчання, уроків-кейсів для молодших школярів; у міжкурсний період організувати і проводити проблемні семінари, творчі групи обласного рівня з удосконалення професійної діяльності вчителя щодо розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

На рівні закладів і установ неформальної освіти рекомендовано організувати, впроваджувати й супроводжувати пролонговані тренінгові програми для вчителів початкової школи з метою формування їхньої готовності до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; семінари-практикуми, майстер-класи провідних фахівців з розвитку творчого потенціалу молодших школярів; сучасні технології, форми і методи активного навчання дорослих.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми й засвідчує необхідність її подальшої розробки за такими найбільш перспективними напрямами, як: визначення організаційно-методичних засад формування професійної компетентності вчителів початкової школи у системі формальної і

неформальної освіти дорослих; виявлення відмінностей у підготовці вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів в Україні і за кордоном.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ З ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ

Опубліковані праці, які відображають основні наукові результати дослідження:

1. Криволап О. Ю. Методологічні підходи до підготовки вчителів початкової школи у післядипломній освіті / О. Ю. Криволап // Вісник Глухів. нац. ун-ту імені Олександра Довженка. Серія: Пед. науки : зб. наук. праць / Глухів. НПУ ім. О. Довженка. – Глухів : Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2016. – Вип. 31. – С. 137–143.

2. Криволап О. Ю. Зміст підготовки вчителя початкової школи до розвитку творчого потенціалу молодших школярів у післядипломній освіті / О. Ю. Криволап // Етика і естетика педагогічної дії : зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава: [б. в.], 2016. – Вип. 14. – С. 163–172.

3. Криволап О. Ю. Педагогічні умови підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу учнів у післядипломній освіті / О. Ю. Криволап // Науковий вісн. Мелітополь. держ. пед. ун-ту: зб. наук. праць. Серія «Педагогіка» / [за ред. І. П. Аносова]. – Мелітополь: МДПУ імені Б. Хмельницького, 2016. – Вип. 1 (16). – С. 234–239.

4. Криволап О. Ю. Розвиток творчої активності учителів початкової школи у процесі професійної підготовки / О. Ю. Криволап // European cooperation. – 2016. – № 9(16). – С. 56–63.

5. Криволап О. Ю. Аналіз тенденцій післядипломної підготовки вчителів початкової школи в умовах неформальної освіти / О. Ю. Криволап // ScienceRise. Pedagogical Education. – 2016. – № 9 (5). – С. 17–21.

6. Криволап О. Ю. Формування готовності вчителя початкової школи в умовах неформальної освіти до розвитку творчого потенціалу молодших школярів: методичні рекомендації для вчителів початкової школи / О. Ю. Криволап. – Запоріжжя: Кругозір, 2016. – 96 с.

Наукові праці апробаційного характеру:

7. Криволап О. Ю. Педагогічна діагностика в професійній діяльності вчителів початкових класів / О. Ю. Криволап // Професійна культура фахівця: сутність, реалії, перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, Україна, 22–23 листоп. 2012 р.). – Суми : Університетська книга, 2012. – С. 35–36.

8. Криволап О. Ю. Професійна підготовка вчителів початкових класів в умовах неперервної освіти / О. С. Волярська, О. Ю. Криволап // Педагогіка та психологія: сучасні проблеми та перспективи розвитку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 3 листоп. 2012 р.). – Київ : Київська наукова організація педагогіки та психології, 2012. – С. 54–55.

9. Криволап О. Ю. Психолого-педагогічні умови управління процесом формування усвідомленої діяльності молодих школярів // Педагогіка та психологія: минуле, сучасне, майбутнє: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Україна, 24–25 лют. 2012 р.). – Одеса : Південна фундація педагогіки, 2012. – С. 28–29.

10. Криволап О. Ю. Управління процесом формування усвідомленої діяльності молодших школярів під час навчального процесу / О. Ю. Криволап / [Електронний ресурс] // Особистість в єдиному освітньому просторі : матеріали IV Міжнар. освітнього форуму (м. Запоріжжя, Україна, 11–26 квітня 2013 р.). – Режим доступу: <http://virtkafedra.ucoz.ua/elgurnal/pages/vyp11/1/Krivolap.pdf>.

11. Криволап О. Ю. Активні методи навчання молодших школярів на уроках української мови / О. Ю. Криволап // Педагогіка та психологія: проблеми науки та практики: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, Україна, 9 серп. 2013 р.). – Львів : Львівська педагогічна спільнота, 2013. – С. 75–77.

12. Криволап О. Ю. Формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя початкової школи в процесі професійної підготовки / О. Ю. Криволап // materialy X mezinarodni vedecko –prakticka conference «Veda a vznik – 2014». – Dil 7. Politicke vedi. Pedagogika. ^ Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o.– С. 86–88.

13. Krivolap O. Y. Particular characteristics of primary school teachers training for creativity development / Интеграция науки в современном мире // Сборник научных работ XVIII Междунар. науч. конф. Евразийского Научного Объединения (г. Москва, Россия, июнь 2016). – М. : ЕНО, 2016. – С. 81–83.

АНОТАЦІЇ

Волик О. Ю. Післядипломна підготовка вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Київ, 2017.

У дисертації проаналізовано проблему післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Здійснено теоретичний аналіз проблеми післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів у педагогічній теорії і практиці. Визначено зміст, умови післядипломної підготовки вчителів, виокремлено складові готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Обґрунтовано педагогічні умови післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Розроблено й впроваджено модель післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Підготовлено рекомендації з удосконалення післядипломної підготовки вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів на загальнодержавному рівні, а також на рівні закладів післядипломної педагогічної освіти і закладів та установ неформальної освіти.

Ключові слова: вчитель початкової школи, готовність, молодший

шкільний вік, організаційно-педагогічні умови, післядипломна підготовка вчителів, післядипломна педагогічна освіта, творчий потенціал

Вольк Е. Ю. Последипломная подготовка учителей к развитию творческого потенциала младших школьников. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Институт педагогического образования и образования взрослых НАПН Украины, Киев, 2017.

В диссертации проанализирована проблема последипломной подготовки учителей к развитию творческого потенциала младших школьников. Осуществлен теоретический анализ проблемы последипломной подготовки учителей к развитию творческого потенциала младших школьников в педагогической теории и практике. Определено содержание, условия последипломной подготовки учителей, выделены составляющие готовности учителей начальной школы к развитию творческого потенциала младших школьников. Обоснованы педагогические условия последипломной подготовки учителей к развитию творческого потенциала младших школьников. Внедрено модель последипломной подготовки учителей к развитию творческого потенциала младших школьников. Составлены рекомендации усовершенствования последипломной подготовки учителей по развитию творческого потенциала младших школьников на общегосударственном уровне, на уровне учреждений последипломного педагогического образования, а также организаций и учреждений неформального образования.

Ключевые слова: учитель начальной школы, готовность, младший школьный возраст, последипломная подготовка учителей, последипломное педагогическое образование, педагогические условия, творческий потенциал.

Voluk O. Y. Postgraduate teacher training to the development of the creative potential of younger students. – Manuscript.

The thesis for a candidate's degree on specialty 13.00.04 – The theory and methods of professional education. – The Institute for Pedagogical and Adult Education National Academy Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2017.

In the dissertation the author examines the issue of postgraduate teacher training to the development of the creative potential of junior schoolchildren. The paper studies theoretical analysis of the issue of postgraduate primary school teacher training to the development of the creative potential of junior schoolchildren in the pedagogical theory and practice. The content and conditions of postgraduate teacher training are determined; the readiness components of primary school teachers to the development of the creative potential of junior schoolchildren are chosen. The author determines and generalizes the pedagogical conditions of postgraduate primary school teacher training to the development of the creative potential of junior schoolchildren. A model of postgraduate primary school teacher training to the development of creative potential of junior schoolchildren is introduced.

It was determined that postgraduate primary school teacher training should be

understood as an integrative, continuous, learner-centered teaching process that combines a set of different structural elements (aims, objectives, conditions, forms, methods, tools) of readiness formation of the teacher to the professional activities; these elements are interconnected and aimed at the personal development of junior schoolchildren. The author concludes that the main methodological approaches to improvement of the postgraduate training of primary school teachers are andragogical, acmeological, axiological, activity-oriented, integrative, competency-based and person-centered.

The study defines postgraduate training of primary school teachers as a completed pedagogical process that comprises features of formal, non-formal and informal adult education that provides comprehensive development of professional competence components, teachers' personal and professional qualities during and between the training courses.

The author's model of postgraduate teacher training to the development of the creative potential of junior schoolchildren demonstrates the following features of the educational process organization: purpose – as a reflection of aims and objectives of postgraduate teacher training to the development of the creative potential of junior schoolchildren; methodological – as scientifically based theoretical and methodological conceptual framework of training based on methodological approaches and principles; content-related – as optimum integration in the choice of content, forms, methods of primary school teacher training to the development of the creative potential of junior schoolchildren during and between the training courses of postgraduate education; evaluative and diagnostic – reveals the criteria of readiness formation and levels of their assessment, methods of pedagogical diagnostics.

The study does not cover all aspects of the issue and indicates the need to further development of the most promising trends: determining the organizational and methodology bases of professional competence formation of primary school teachers in the system of formal and non-formal adult education; identifying similarities and differences in training teachers to the development of creative potential of junior schoolchildren Ukraine and abroad.

Keywords: primary school teacher, readiness, primary school age, organizational and pedagogical conditions, teacher training, post-graduate pedagogical education, creative potential.

ВОЛИК ОЛЕНА ЮРІЇВНА

**ПІСЛЯДИПЛОМНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ
ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
(Автореферат)**

Підписано до друку 14.03.2017. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний № 1.
Друк принтерний. Ум. друк. арк. 1,4. Друк арк. відбиток 153,5.
Наклад 110 прим. Замовлення № 8463/03.2017-А.

Видавець: ТОВ «Видавництво „Кругозір“»

Адреса редакції:

Україна, 69035, м. Запоріжжя, Соборний проспект, 158, оф. 248.
тел. (061) 270-78-76, моб. (066) 541-41-01
krugozor.zp@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4798 від 27.11.2014 р.

